

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนหน้าที่ยินเดียจะได้รับเอกราชจากอังกฤษ การเมืองระหว่างประเทศที่เพิ่งผ่านพ้นจากสงครามโลกครั้งที่สองมาไม่นานได้เข้าสู่ยุคของสงครามเย็น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของความตึงเครียดระหว่างมหาอำนาจต่างอุดมการณ์ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ที่ทำให้โลกถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย โดยสหรัฐอเมริกาคือผู้นำของฝ่ายเสรีประชาธิปไตย ส่วนฝ่ายคอมมิวนิสต์มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ ซึ่งการเกิดขึ้นของระบบสองขั้วอำนาจนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของอินเดียภายหลังการได้รับเอกราช

จากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนี้ เยาวหาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) ซึ่งเป็นทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนแรกของประเทศ ได้นำเอาแนวความคิดที่ว่าด้วย “การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด” (nonalignment) มาเป็นกรอบของนโยบายต่างประเทศอินเดีย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้¹

(1) การไม่ผูกพันหรือฝักใฝ่กับฝ่ายใดซึ่งเป็นค่านิยมทางการเมืองหรือกลุ่มอำนาจทางการเมืองของโลกซึ่งกำลังต่อสู้กันอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้โดยการไม่เข้าไปร่วมในระบบพันธมิตรทางทหารและไม่นำตัวเข้าไปผูกพันกับสนธิสัญญาตลอดจนข้อตกลงทางทหารใดๆ ทั้งสิ้น อันจะทำให้อินเดียต้องเสียอิสรภาพในการดำเนินนโยบายของตน หรือตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มมหาอำนาจนั้นๆ ตลอดจนถึงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาและข้อตกลงเหล่านั้นด้วย

(2) การเป็นมิตรกับนานาประเทศ และธำรงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย

(3) การต่อต้านลัทธิอาณานิคมนิยม ลัทธิจักรวรรดินิยม การแบ่งแยกผิวและเชื้อชาติ ตลอดจนสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของประชาชาติต่างๆ ที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติอื่นให้มีสิทธิและเสรีภาพในการปกครองตนเอง

¹ วัฒนวรรณ ภัทโรดม, ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอินเดียสมัยใหม่กับสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1947-ค.ศ. 1980) (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2532), หน้า 4-5.

- (4) การส่งเสริมสันติภาพของโลก และการให้ความร่วมมือกับประเทศอื่นในการสร้างสันติภาพอันถาวรให้แก่โลก
- (5) การให้ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ
- (6) การไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น
- (7) การให้ความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย

แม้ว่าอินเดียจะได้นำนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมาใช้เพื่อไม่ให้ประเทศต้องเข้าไปพัวพันในการต่อสู้ของอภิมหาอำนาจในสงครามเย็นก็ตาม แต่เนื่องจากอินเดียตั้งอยู่ระหว่างกลางของเขตอิทธิพลแอ่งโกล-อเมริกันในเอเชียฝ่ายหนึ่ง และสหภาพโซเวียตกับจีนอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้อินเดียรวมทั้งเอเชียได้กลายเป็นเขตเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจตะวันตกกับตะวันออกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้² ซึ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่างพยายามดึงอินเดียให้เข้าไปเป็นพวก เพื่อใช้อินเดียเป็นฐานในการสร้างอิทธิพลของตนในเอเชียได้ และเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน³

สำหรับสหรัฐอเมริกานั้น ได้คาดหวังว่าอินเดียจะให้การสนับสนุนและเป็นกำลังสำคัญของค่ายเสรีประชาธิปไตย ในการดำเนินนโยบายสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ (Containment Policy) ในเอเชีย เนื่องจากเหตุผลสำคัญสองประการ ได้แก่ การที่ทั้งสองมีการปกครองประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน โดยอินเดียเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลก ส่วนสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศประชาธิปไตยเก่าแก่ที่สุดของโลก คือตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1787 เป็นต้นมา อีกประการหนึ่ง คือการที่สหรัฐอเมริกาได้มีบทบาทต่อการได้มาซึ่งเอกราชของอินเดียจากอังกฤษ โดยสหรัฐอเมริกาได้เห็นใจและให้การสนับสนุนขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของอินเดียภายใต้การนำของมหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi) รวมถึงการโน้มน้าวให้รัฐบาลอังกฤษตอบสนองต่อข้อเรียกร้องบางประการของอินเดียในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิในการปกครองตนเอง โดยเฉพาะการให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้เอกราชแก่อินเดียเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงแล้ว⁴

แต่จากการที่อินเดียยึดมั่นในนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และมีความประสงค์ที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศโดยไม่จำกัดค่ายทางการเมือง ทำให้นโยบายต่างประเทศของอินเดียไม่ตอบสนอง

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

³ ทราหยอง สุนทรวาณิชย์, "อินเดียกับนิวเคลียร์," เอเชียปริทัศน์ 21, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2543): 59.

⁴ วิมลวรรณ ภัทโรดม, ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอินเดียสมัยใหม่กับสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1947-ค.ศ. 1980), หน้า 49.

ต่อความต้องการของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงหันไปดึงเอาปากีสถานเข้ามาเป็นพันธมิตรของตนในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์แทน ทำให้ปากีสถานได้เข้าสู่ระบบพันธมิตรทางทหาร และได้รับความช่วยเหลือในเรื่องอาวุธยุทโธปกรณ์และการพัฒนากองทัพจากสหรัฐอเมริกา รวมถึงการมีความร่วมมือทางทหารระหว่างกันภายใต้สนธิสัญญาร่วมมือป้องกันทางทหาร (The Mutual Defense Assistance Agreement) ในปี ค.ศ. 1954 นอกจากนี้ ปากีสถานยังได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกขององค์การร่วมมือป้องกันทางทหารในระดับภูมิภาค ทั้งองค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Treaty Organization: SEATO) ในปี ค.ศ. 1954 และองค์การสนธิสัญญากลาง (Central Treaty Organization: CENTO) ในปีถัดมา ซึ่งการเป็นพันธมิตรทางทหารระหว่างปากีสถานกับสหรัฐอเมริกาถือเป็นภัยคุกคามอย่างใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของอินเดีย ส่งผลให้อินเดียต้องมีการดำเนินนโยบายที่หันไปผูกสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตมากขึ้น จนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร

นอกจากนี้ อินเดียและสหรัฐอเมริกายังมีความเห็นและการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ขัดแย้งกันในเรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง ทั้งประเด็นในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ โดยมีการโจมตีและการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของอีกฝ่ายอย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในสัมพันธภาพระหว่างอินเดียบกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศตกต่ำ และได้เข้าสู่จุดวิกฤติที่สุดในปี ค.ศ. 1971 ที่เกิดสงครามอินเดีย-ปากีสถานครั้งที่สาม เนื่องจากสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายที่เข้าข้างปากีสถานอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังมีการข่มขู่อินเดียโดยการส่งเรือรบบรรทุกเครื่องบินติดอาวุธนิวเคลียร์เข้ามายังอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) ซึ่งทำให้อินเดียเกิดความรู้สึกโกรธแค้นและต่อต้านสหรัฐอเมริกา และทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองตึงเครียดอย่างที่สุด⁵

อย่างไรก็ดี หลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น อินเดียได้มีการดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยอินเดียได้หันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งการเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีอินาราชิมฮาราว (Narasimha Rao) ในปี ค.ศ. 1994 ถือเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสองประเทศอย่างเป็นทางการ กระนั้นก็ตาม แม้ว่าทั้งสองจะมีการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงเกิดปัญหาและความขัดแย้งระหว่างอินเดียบกับสหรัฐอเมริกาในหลายเรื่อง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการทดลองนิวเคลียร์ของอินเดีย ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ยังไม่ราบรื่นเท่าใดนัก

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 150.

แต่ภายหลังจากเหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 อินเดียได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่มก่อการร้ายที่เกี่ยวข้องในปากีสถานและอัฟกานิสถาน ทำให้อินเดียและสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นและใกล้ชิดต่อกันอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้นในหลายด้าน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การทหาร พลังงานนิวเคลียร์ เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่างประเทศอินเดียต่อสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและมีความสำคัญ เพราะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของอินเดีย และสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียที่เป็นมหาอำนาจของเอเชียได้กับมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกา อันทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอินเดียและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสองประเทศที่มีบทบาทและความสำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

1.2 สมมติฐาน

หลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง อินเดียได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของตนที่มีต่อสหรัฐอเมริกา โดยหันมาดำเนินนโยบายที่ใกล้ชิดและให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกามากขึ้น โดยเฉพาะหลังจากเหตุการณ์การก่อการร้าย 11 กันยายน ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายใน ที่สำคัญคือ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ความต้องการมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การล่มสลายของสหภาพโซเวียต นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินเดีย ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของอินเดีย

1.3 การสำรวจวรรณกรรม

ราเมช ฐากูร์ (Ramesh Thakur) มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกาที่เย็นชาในช่วงสงครามเย็นมาจากหลายปัจจัย ซึ่งมีที่มาจากทั้งอินเดียและสหรัฐอเมริกา ซึ่งหลังจากสงครามเย็น ความสัมพันธ์ของสองประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจาก 6 ปัจจัย อันได้แก่ การล่มสลายของสหภาพโซเวียต การลดการให้ความสำคัญกับปากีสถานของสหรัฐอเมริกา ความต้องการในด้านเสถียรภาพและระเบียบของเอเชียใต้ การร่วมมือระหว่างกัน เหตุผลทางเศรษฐกิจ และความเป็นประชาธิปไตยของอินเดีย อย่างไรก็ตาม

ยังคงมีปัญหที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ของทั้งสอง คือ การแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ การพัฒนาชีปนาอูธ ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น⁶

วอลเทอร์ แอนเดอร์เซน (Walter Andersen) ศึกษาถึงนโยบายต่างประเทศของอินเดีย โดยมองว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงจากการให้ความสำคัญกับเรื่องความมั่นคงมาเป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีปัจจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งการสิ้นสุดของสงครามเย็น การล่มสลายของสหภาพโซเวียต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่อาจมีปัญหาที่มากกระทบต่อการดำเนินนโยบายของอินเดีย เช่น ปัญหาความขัดแย้งกับปากีสถานในเรื่องดินแดนแคชเมียร์ และความมีเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ⁷

ฮารินเดอร์ เซคอน (Harinder Sekhon) นำเสนอถึงทิศทางใหม่ในความสัมพันธ์ของอินเดียกับสหรัฐอเมริกา โดยมองว่าสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับอินเดียเนื่องจากการคำนึงถึงศักยภาพของอินเดียทั้งทางเศรษฐกิจและทางยุทธศาสตร์ที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีการทำข้อตกลงและมีความร่วมมือระหว่างกันในหลายเรื่อง ทั้งด้านความมั่นคง การถ่ายโอนเทคโนโลยี ประเด็นทางเศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศ⁸

วรรณกรรมเหล่านี้ได้นำเสนอถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งในการศึกษานี้ นอกจากการแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศอินเดียต่อสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็นแล้ว ยังได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นจนถึงปี ค.ศ. 2008 ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ พัฒนาการของความสัมพันธ์ ซึ่งมีเหตุการณ์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศทั้งในด้านบวกและด้านลบ อันก่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกาที่แตกต่างในช่วงสงครามเย็นและหลังสงครามเย็นได้ดียิ่งขึ้น

⁶ Ramesh Thakur, "India and the United States: A Triumph of Hope over Experience?," *Asian Survey* 36, 6 (June 1996): 574-591.

⁷ Walter Andersen, "Recent trends in Indian foreign policy," *Asian Survey* 41, 5 (September - October 2001): 765-776.

⁸ Harinder Sekhon, "New Directions in India-US Relations," in *The New Asian Power Dynamic*, Maharajakrishna Rasgotra, editor (New Delhi: Sage Publications, 2007), pp. 121-146.

1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

“การเมืองเกี่ยวพัน” (Linkage Politics) นับเป็นทฤษฎีหนึ่งทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศ โดยแนวคิดนี้ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงที่เกี่ยวพันระหว่างการเมืองภายในกับการเมืองระหว่างประเทศที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศหนึ่งๆ ซึ่งการเชื่อมโยงของปัจจัยภายในและภายนอกประเทศนี้เกิดจากการที่ประเทศต่างๆ ต้องมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน และมีการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ โดยสิ่งที่เกิดขึ้นกับประเทศหนึ่งๆ จะมีผลต่อประเทศอื่นด้วย ทำให้การกำหนดนโยบายของรัฐได้รับอิทธิพลทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันที่ว่านี้มีนักวิชาการทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้นำเสนอไว้หลายคน แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอยกเอาแนวคิดของ เจมส์ เอ็น. รอสเนา (James N. Rosenau) มาเป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

รอสเนาได้อธิบายถึงสาระของแนวคิดเรื่องการเกี่ยวพัน (Linkage)⁹ โดยมองว่าการจะเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศได้ดีจะต้องเข้าใจการเมืองภายในประเทศ ในขณะเดียวกันการจะเข้าใจการเมืองภายในประเทศได้ดีจะต้องเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศดีด้วยเช่นกัน ซึ่งคำจำกัดความของ “การเกี่ยวพัน” นั้นหมายถึง ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระบบหนึ่งๆ และมีผลกระทบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอีกระบบหนึ่ง ความเกี่ยวพันนี้จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สิ่งที่ใส่เข้าไป (Inputs) และสิ่งที่ออกมา (Outputs)

กระบวนการเกี่ยวพัน (Linkage Processes) แยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการแทรกตัว (Penetrative Process) เกิดจากสมาชิกของหน่วยการเมืองหนึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของหน่วยการเมืองอื่น โดยมีอำนาจในการจัดสรรต่างๆ ร่วมกับสมาชิกของหน่วยการเมืองที่ถูกแทรกตัว
2. กระบวนการตอบโต้ (Reactive Process) เกิดจากการที่สมาชิกของหน่วยการเมืองหนึ่งแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของสมาชิกหน่วยการเมืองอื่น โดยที่หน่วยการเมืองแรกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรคุณค่าแต่อย่างใด

⁹ James N. Rosenau, *Linkage Politics: Essays on the Convergence of National and International Systems* (New York: The Free Press, 1969), pp. 44-63.

3. กระบวนการเลียนแบบ (Emulative Process) เกิดจาก Input ของหน่วยการเมืองหนึ่งตอบสนองต่อ Output ของหน่วยการเมืองอื่น ด้วยการรับเอาแบบอย่างของ Output นั้นมาใช้ ทั้งสามลักษณะนี้เป็นกระบวนการเกี่ยวพันกันระหว่างปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ

องค์ประกอบของความเกี่ยวพัน (Components of Linkage Framework) ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) หมายถึง ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในและมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของหน่วยการเมืองหนึ่งๆ ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแสดง (Actors) ได้แก่ นักบริหาร นักกฎหมาย ข้าราชการ ทหาร พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผู้นำ

ทัศนคติ (Attitudes) ได้แก่ อุดมการณ์ วัฒนธรรมทางการเมือง มติมหาชน

สถาบัน (Institutions) ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการ ทหาร การเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง ระบบการสื่อสาร สถาบันทางสังคม

กระบวนการ (Processes) ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคมและการคัดเลือก การแยกแยะผลประโยชน์ การรวบรวมผลประโยชน์ การกำหนดนโยบาย การบริหารนโยบาย การบูรณาการ และการแบ่งแยก

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) หมายถึง ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกหน่วยการเมืองหนึ่งๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองภายในของหน่วยการเมืองอื่น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของหน่วยการเมืองหนึ่งๆ ซึ่งปัจจัยภายนอกสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่ตั้งอยู่รอบหน่วยการเมืองนั้นๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

ภาวะแวดล้อมในภูมิภาค (Regional Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่อยู่ในบริเวณภูมิภาคที่หน่วยการเมืองนั้นๆ ตั้งอยู่และมีความสัมพันธ์ด้วย

ภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War Environment) หมายถึง ความสัมพันธ์ตะวันตก-ตะวันออก หมายถึง รูปแบบลักษณะที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสองค่ายอำนาจทางอุดมการณ์

ภาวะแวดล้อมทางเชื้อชาติ (Racial Environment) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ต่างๆ

ภาวะแวดล้อมทางทรัพยากร (Resource Environment) หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ทางเศรษฐกิจ

ภาวะแวดล้อมทางองค์การ (Organizational Environment) หมายถึง สถาบันหรือองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีประเทศต่างๆ เป็นสมาชิก

ปัจจัยภายในและภายนอกที่กล่าวมาแล้วนั้น ต่างเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด Inputs และ Outputs ของกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์และผลกระทบต่อกันอย่างสลับซับซ้อนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เราสามารถนำมาใช้ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของหน่วยงานเมืองหนึ่งๆ ได้อย่างสะดวกที่สุด อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลและความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเท่าเทียม เนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกหนึ่งๆ อาจมีความสำคัญและบทบาทมากกว่าปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกอื่นๆ ได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานเมืองที่เราจะทำการศึกษาด้วย

แนวคิดของรอสนาวดังกล่าวนี้นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันกันในหลายปัจจัย ที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ แต่ในการศึกษานี้จะนำเอาเพียงบางปัจจัยมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวแสดงและทัศนคติ ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ภาวะแวดล้อมประชิด ภาวะแวดล้อมในภูมิภาค และภาวะแวดล้อมสงครามเย็น

1.5 ขอบเขตในการศึกษา

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศอินเดียว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 2008

1.6 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่างประเทศอินเดียต่อสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศอินเดียต่อสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็น

1.7 วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้จะนำกรอบความคิดทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ว่าด้วย “การเมืองเกี่ยวพัน” มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษา และใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive approach) โดยวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งข้อมูลที่จะใช้แยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ คำแถลง สุนทรพจน์ บทสัมภาษณ์ รายงานการประชุม ข้อตกลง และสนธิสัญญาต่างๆ
2. ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ บทวิเคราะห์ ข่าวที่เกี่ยวข้องจากวารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเข้าใจถึงนโยบายต่างประเทศอินเดียและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและสหรัฐอเมริกาทั้งในช่วงสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น
2. เพื่อเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายต่างประเทศของอินเดียในยุคหลังสงครามเย็น

1.9 เนื้อหาในการนำเสนอ

การนำเสนอในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ภาพรวมของนโยบายต่างประเทศอินเดียและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น (ค.ศ. 1947-1991)

บทที่ 3 นโยบายต่างประเทศอินเดียและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกากลางสงครามเย็น (ค.ศ. 1991-2001)

บทที่ 4 นโยบายต่างประเทศอินเดียและความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับสหรัฐอเมริกาหลัง
เหตุการณ์ 11 กันยายน

บทที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่างประเทศอินเดียต่อสหรัฐอเมริกาหลัง
สงครามเย็น

บทที่ 6 บทสรุป